

ПОЗИЦИЯ

на

Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ)

**по отношение на подписаното всеобхватното икономическо и търговско
споразумение с Канада (EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement -
СЕТА)**

и

**очакваното отражение на този акт върху преговорите със Съединените
американски щати по Трансатлантическото търговско и инвестиционно
партньорство (The Transatlantic Trade and Investment Partnership - ТТИР)**

Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ) следи с огромен интерес намиращите се на различно преговорно ниво всеобхватни икономически и търговски споразумения с Канада (EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement - СЕТА) и със Съединените американски щати (The Transatlantic Trade and Investment Partnership - ТТИР). Ние отдаваме специално значение на споразумението с Канада (СЕТА), не само поради неговите мащабни икономически и социални измерения, но и като своеобразен предшественик на споразумението със САЩ (ТТИР), преговорите по което предстои да продължат и евентуално да бъдат финализирани в бъдеще и при което преговорният процес тече значително по-бавно.

В този смисъл, становището на АИКБ относно СЕТА е не само позиция по конкретното всеобхватно икономическо и търговско споразумение с Канада, но е и документ, който предлага определени подходи, които да бъдат възприети и по отношение на ТТИР.

АИКБ е на принципна позиция, че насърчаването и развитието на търговските отношения между България и Европейския съюз, от една страна и развитите икономики по света от друга е положителна политика, която подкрепяме напълно. АИКБ подкрепя тезата, че *„гражданските общества в Европа и Канада споделят някои общи ценности, в това число и икономически, които са в основата на идентичността на техните общества през XXI-ви век. Обединяването на тези принципи може да донесе добавена стойност както за Европейския съюз, така и за Канада, а в крайна сметка и за цялата международна общност“*¹. В същото време, АИКБ предупреждава, че много внимателно

¹ Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Отношенията между ЕС и Канада“ от 16 септември 2010 г.

трябва да се разглеждат възможните рискове от негативни последици за конкурентоспособността на българския и на европейския бизнес като цяло, както и от привнасяне на практики, които не биха били в съответствие със социално-икономическите и правни достижения на ЕС.

По отношение на СЕТА, АИКБ идентифицира следните рискове:

„... започването на работа по преодоляването на пазарните бариери в области като достъп до пазара на услуги, обществени поръчки и конкуренцията, потенциално може да влезе в конфликт със свободата на избора на публичните власти за това как да предоставят, възлагат и организират услуги от общ икономически интерес днес и в бъдеще. Освен това, може да бъде накърнено правото на публичните власти да гарантират обществени услуги с високо качество. В резултат на това, търговските споразумения могат да доведат до ерозия на съществуването и качеството на услугите от общ икономически интерес, също така и като оказват влияние на структурата на предприятията за обществени услуги².

Преминаването от подход на „позитивен списък“ към подход на „негативен списък“ крие сериозна опасност от пропуски при неговото изготвяне и респективно – от застрашаване на конкурентоспособността на секторите, които не са включени в „негативния лист“. Опасенията на АИКБ се основават на факта, че обхватът на приложението на СЕТА е много по-широк, отколкото в предишните споразумения за свободна търговия, сключвани от Европейския съюз и това е първия път в историята, при който ЕС се е съгласил да се прилага така наречения „негативен списък“: всички сфери попадат под разпорежданията на това споразумение, освен ако те не са нарочно (експлицитно) изброени в някой от анексите. Принципът на „негативния списък“ може да създаде много критични ситуации за редица продукти и услуги и особено за услугите от общ икономически интерес, които са обект на непрекъснати промени, поради причини от социетален и технологичен характер. **Съставянето на пълен списък е практически невъзможно.**

Всички уговорки са обобщени в два типа анекси: Анекс I (стр. 979 - 1293)³ съдържа всички уговорки, изразени резерви и запазени права за изключения по отношение на съществуващи дискриминационни мерки (в смисъл на положителна дискриминация). Така например, ЕС е приложил списък на изключения в областта на здравеопазването, социалните услуги и образователните услуги. От своя страна, Анекс II (стр. 1294)⁴ съдържа всички изключения за евентуални бъдещи дискриминационни мерки. Тук ЕС е изброил възможни изключения, свързани със събирането и

² Становище на СЕЕП за международните търговски споразумения на ЕС, (СЕЕП Opinion on EU Trade Agreements, Brussels, 20 May 2015, Opinion.07), http://www.ceep.eu/wp-content/uploads/2016/06/16opinion07_EU-Trade-Agreements.pdf

³ Виж консолидирания текст на: Всеобхватно икономическо и търговско споразумение между Канада от една страна и Европейския съюз и неговите страни членки от друга (СЕТА), http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/september/tradoc_152806.pdf

⁴ Пак там.

пречистването на води, както и при водоснабдяването. Също така са заявени резерви и във връзка с така наречените „public utilities“⁵.

В Анекс II, ЕС е заявил резерви, създал е изключения за “public utilities” (за „комуналните услуги“), но за съжаление, тези изключения се отнасят само за обществените монополи и за даването на изключителни права. Още повече, че понятието “public utilities” („комунални услуги“) НЕ съществува според законодателството на ЕС и затова, всичко което го засяга е твърде условно. В споразумението са отбелязани следните области, като примери за “public utilities”: **„свързаните с това научни и технически консултантски услуги, изследователски и развойни услуги (R&D services) в областта на социалните и на хуманитарните науки, услугите по техническо изпитване и анализ, услугите в сферата на околната среда, здравните услуги, транспортните услуги и спомагателните услуги към всички видове транспорт. Изключителните права върху такива услуги често се дават на частни оператори, като например операторите с концесии от публичните власти, които са предмет на специфични задължения за услуги. Като се има пред вид, че публичните услуги често съществуват на „суб-централно“ (по-ниско от централно) ниво, подробното и задълбочено изброяване за отделните специфични сектори е практически невъзможно“.** Тези изключения са много неясни и за това те не представляват пълно изключване на услугите от общ икономически интерес от обхвата на споразумението⁶.

Тук не става дума да се подценява добросъвестността на преговарящите от страна на ЕС, а просто да се отчете голямата сложност на прилагането на негативния лист при такава сложна, динамична, даже постоянно променяща се среда, като услугите от общ икономически интерес⁷.

Дори и хора с голям практически и едновременно с това – академичен опит, които не можем да заподозрем в предубеденост към негативните списъци, най-малкото защото

⁵ Становище на СЕЕР за международните търговски споразумения и услугите от общ интерес (ТТІР, СЕТА и пр.), (International Trade Agreements and Services of General Interest (ТТІР, СЕТА, etc.), Brussels, 19 December 2014, Position Paper.08), стр. 5, <http://www.ceep.eu/wp-content/uploads/2016/04/CEEP-Position-Paper-on-CETA.pdf>.

⁶ Пак там.

⁷ Пледирайки в защита на негативния лист, в един свой съвсем актуален текст от месец април 2016 година, Генерална дирекция „Търговия“ на Европейската комисия, дава пример точно с една от услугите от общ икономически интерес – водоснабдяването как може да бъде постигнат един и същи резултат било с позитивен, било с негативен списък.

При споразумението GATS (Общо споразумение за търговията в областта на услугите), споразумение с позитивен лист, ЕС не поема никакви ангажменти в сектора „събиране и пречистване на води и водоснабдяване“. По тази причина, този сектор не се появява в списъка и няма необходимост от никакви уговорки за запазване на бъдеща свобода на действие по отношение на ангажиментите за национално третиране и за достъп до пазара. (Ангажимент за достъп до пазара – ангажиментът да се даде възможност на доставчиците на услуги и на инвеститорите от двете страни по споразумението да имат достъп до вътрешния си пазар на услуги. Ангажимент за национално третиране – ангажиментът да се третират чуждестранните доставчици на услуги и инвеститори не по-малко благосклонно в сравнение със собствените доставчици и инвеститори).

При споразумението СЕТА, което е споразумение за свободна търговия с негативен лист, ЕС постига същата бъдеща свобода на действие, като вкарва уговорка в Анекс II.

При споразумението ТІСА (многостранно Споразумение за търговията в областта на услугите), което е хибридно споразумение за свободна търговия се използва позитивен списък за достъпа до пазара и негативен списък за националното третиране. Тук е достатъчно да се направи запис за национално третиране, за да се постигне същата свобода на действие, както при GATS и СЕТА. За достъпа до пазара не е необходим изричен (експлицитен) запис, тъй като секторът е „необвързан“ (така, както е и при GATS). Виж: European Commission, DG Trade, Services and investment in EU trade deals. Using “positive” and “negative” lists, April 2016, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/april/tradoc_154427.pdf.

обективно и балансирано изтъкват техните предимства, предупреждават за подводните камъни в този тип споразумения. Така например, Питър Галахър⁸, един от безспорните авторитети по проблемите на международната търговия и споразуменията за световна търговия в Австралия, коментирайки Транс-тихоокеанско споразумение (TPP), синтезира позицията си по следния начин:

„Описите от ангажименти в негативните списъци са важна характеристика на главите за услугите и инвестициите в предложеното Транс-тихоокеанско споразумение (TPP). В този кратък текст аз разглеждам очевидните ползи и по-малко очевидните недостатъци на описите с ангажименти негативните списъци. По мое мнение, дори крайно амбициозни споразумения с негативни списъци са трудни за разбор и податливи на манипулация от заинтересувани производители и агенции”⁹.

С оглед на правилното управление на идентифицираните по-горе рискове, АИКБ предлага при договарянето на конкретните параметри на споразумението, да се:

- Даде по-строга дефиниция на инвестициите в споразуменията, като се изключат концесиите и се отхвърли определението за услугите от общ икономически интерес, отклоняващо се от дефинициите в законодателството на ЕС (фактическата подмяна на „услуги от общ икономически интерес“ с “public utilities” - „комунални услуги“);
- Допусне прилагането на социални, екологични и иновационни критерии при възлагане на обществени поръчки и концесии в съответствие с правилата на ЕС¹⁰.

АИКБ приветства напредъка за активно управление на така идентифицираните рискове на основа на постигнатото от Европейската комисия съгласие с правителството на Канада, оповестено на 29 февруари 2016 г., с което канадската страна се съгласи да измени спорната и противоречива „инвестиционна клауза“, тъй като то бележи изключително важен, ключов напредък в рамките на всички водени преговори за всеобхватни икономически и търговски споразумения.

Споделяме оценката на комисаря по търговията на ЕК – г-жа Сесилия Малмстрьом, че „СЕТА взема на въоръжение нашия (на ЕС) нов подход към

⁸ Питър Галахър (Peter Gallagher) е водещ австралийски консултант по търговия и публична политика, разработващ стратегии за излизане на международните пазари и анализи на същите. Експерт по международно търговско право и регулации, търговски споразумения, експортни политики и ограничения върху вноса.

Има огромен практически опит в кухнята на сключването на международни търговски споразумения - работил е в австралийския департамент по външните работи и търговията в периода 1975 – 1992. Бил е заместник ръководител на мисията на Австралия в Брюксел, преговарящ от австралийска страна по т. нар. „Уругвайски кръг“ в Женева и търговски съветник във Вашингтон.

Признат авторитет и в академичните среди. Води магистърски курс по международна търговия в Университета в Аделаида (2010 – днес); магистърски курс по международни търговски политики в Университета в Мелбърн; доцент в Центъра по практикуване на международна търговия при Университета в Мелбърн. Води майсторски класове за висши държавни служители и за индустриални асоциации по международна търговия.

Автор е на девет (9) монографии върху проблемите на международната търговия и Световната търговска организация (СТО): „Управление на предизвикателствата на членството в СТО: 45 случая“; „СТО и развиващите се страни“; „Ръководство как да четем описите на СТО“; „СТО: Първите десет години“; „Ръководство за разрешаването на спорове в СТО“; „Търговията във Франция“; „СТО и гражданското общество“ и „Ръководство за парламентаристи по проблемите на СТО“ (публикувано специално за конференцията ан министрите в Доха).

⁹ Gallagher Peter, Negative-list schedules of the TPP, Melbourne Law School, May 15-th 2016, p. 1, http://law.unimelb.edu.au/data/assets/pdf_file/0003/1954155/Gallagher.-Negative-list-schedules-of-the-TPP.pdf.

¹⁰ Пак там, стр. 3.

инвестициите и разрешаването на спорове около тях“. Ревизирият текст на СЕТА включва нов член, чрез който Европейската комисия декларира, че се запазват правата на националните правителства да регулират и гарантира, че споровете по инвестиционни въпроси ще бъдат решавани и отсъждани при пълно съответствие с върховенството на Закона.

Така постигнатото съгласие по инвестиционните спорове, вече не визиращ никакъв ad-hoc арбитраж, а постоянен, институционализиран трибунал за разрешаване на спорове, където членовете ще бъдат предварително назначавани и ще се придържат към много стриктен кодекс на поведение¹¹.

Според г-жа Сесилия Малмстрьом, „като направим системата да работи като международен съд, с тези промени ще гарантираме, че гражданите могат да му имат доверие, че ще произнеса честни и обективни присъди“¹².

АИКБ споделя и становището, че страните – членки на ЕС имат над 1000 други договори с остарели ISDS-и¹³, заложи в тях, които трябва да бъдат реформирани¹⁴.

Ние смятаме, че постигнатият напредък по отношение на запазването на правото на държавите да извършват регулация и едновременно с това да се предложи приемлив механизъм за защита на инвестициите и за разрешаване на споровете между инвеститорите и държавите, трябва да бъде развит при по-нататъшните преговори за евентуалното сключване на ТТІР. Постигнатото в преговорите между ЕС и Канада, трябва да бъде задълбочено и усъвършенствано по време на преговорите със Съединените щати, като не бива да се допускат отстъпления от постигнатото в СЕТА в принципен план. Последното би било в тон с официалните позиции на редица държави – членки на ЕС¹⁵.

¹¹ Vincenti Daniela, EU, Canada change ISDS clause, get closer to “gold-plated trade deal”, EurActiv, February 29-th 2016, <https://www.euractiv.com/section/trade-society/news/eu-canada-change-isds-clause-get-closer-to-gold-plated-trade-deal/>

¹² Новината за постигнатото споразумение и изявлението на г-жа Сесилия Малмстрьом бяха приветствани от различните парламентарни групи в ЕП. Сред първите беше говорителят на Прогресивния алианс на социалистите и демократите по въпросите на търговията – евродепутатът Дейвид Мартин, който окачестви станалото като „първа стъпка към обновяването и модернизирването на защитата на инвестициите в търговските споразумения между демократичните държави с добре функционираща правна система“.

¹³ ISDS означава: Investor – State dispute settlement – разрешаване на спорове между инвеститорите и държавите, което се предполага, че трябва да бъде неутрална, международна арбитражна процедура.

¹⁴ В Европейския парламент, това становище е артикулирано от евро депутатката Marietje Schaake от либералната група. Тя заявява:

„Ние не искаме секретни съдилища, които позволяват на компаниите да оказват натиск на европейските правила и регулации. Най-големият проблем е, че страните – членки на ЕС имат 1300 други договори с остарели ISDS -и в тях. Те трябва да бъдат реформирани. Заедно с канадците и с другите международни играчи, ние трябва да работим върху един международен съд, моделиран на основата на Световната търговска организация, като решение“, <https://www.euractiv.com/section/trade-society/news/eu-canada-change-isds-clause-get-closer-to-gold-plated-trade-deal/>.

¹⁵ Факт е, че един от „локомотивите“ на ЕС – Франция, вижда нещата по точно същия начин. В Париж заявяват в прав текст, че биха искали буквално с „копи - пейст“ да прехвърлят ключови пасажии от споразумението за свободна търговия между ЕС и Канада в ТТІР. Това се отнася в особена степен за договореното за арбитражния съд, който си остава един от най-противоречивите въпроси, които предстоят да се разискват в рамките на ТТІР.

Държавният министър по въпросите на външната търговия на Франция – Матиас Фьокл (Matthias Fekl) изрично приветства факта, че френските предложения за „международен инвестиционен съд“ са били широко използвани и включени в СЕТА. Фьокл отбелязал „с интерес“ възприемането на основните положения от френския дневен ред за защита на инвестициите. Те включват „защита на правото на държавата да регулира, основаването на истински публичен съд за уреждане на спорове и създаването на механизъм за апелация“. (Виж: Simon Frédéric, France sees the EU-Canada agreement as a “template” for TTIP, EurActiv, March 8-th 2016, <https://www.euractiv.com/section/trade-society/news/france-sees-the-eu-canada-agreement-as-a-template-for-ttip/>). От френска страна е дадено да се разбере, че Париж се надява този модел да се приложи и към други споразумения за свободна търговия и по-специално към Трансатлантическото търговско и инвестиционно партньорство (Transatlantic Trade and Investment Partnership - ТТІР).

В този смисъл, АИКБ призовава Народното събрание и Министерския съвет на Република България да отчетат обективно, както обществените безпокойства, свързани с подписването и евентуалното ратифициране на СЕТА, така и постигнатото в хода на преговорния процес. В зависимост от **начина на прилагане** на всеобхватното икономическо и търговско споразумение с Канада, то може да се превърне както в триумф на Европейския съюз, така и в провал. В това отношение, АИКБ настоява да се гарантира ефективното изпълнение на контролните функции от страна на българската държава по отношение на прилагането на практика на постигнатите договорености.

АИКБ подкрепя приетата линия на поведение, да не се преувеличава проблема за визовия режим на Република България с Канада. Въпросът за подписването и ратифицирането на СЕТА и визовият въпрос са различни казуси, които не трябва да бъдат задължително обвързвани. Следвайки регулациите на ЕС от месец декември 2013 година, Европейският съюз трябва да намери начин за решаване на визовия въпрос с Канада, независимо от това, дали ще бъде подписано, респективно – ратифицирано всеобхватното икономическо и търговско споразумение с Канада.

В заключение, АИКБ подчертава, че усилията на институциите на Европейския съюз и на държавите – членки на ЕС трябва да бъдат насочени към правилното прилагане на договореното споразумение. Също така, договореното в СЕТА, трябва да бъде фундамент, от който не може и не бива да се отстъпва при воденето на преговорите по Трансатлантическото търговско и инвестиционно споразумение (ТТІР). Подписването на СЕТА по никакъв начин не бива да бъде сигнал за „пришпорване“ на преговорите по ТТІР. Те трябва да се водят без всякакво бързане, при стриктно отчитане на интересите на ЕС като цяло и при максимално уважение към интересите и съображенията на държавите – членки и на техните автономни региони.

По отношение на продължаването на преговорите по ТТІР, АИКБ настоява българските власти да се допитват активно до национално представителните организации на работодателите и да отчитат техните позиции при формирането на позицията на страната ни.

В същата посока се изказва и председателят на Комисията по международна търговия в Европейския парламент – Бернд Ланге (Bernd Lange), германец, депутат от Прогресивния алианс на социалистите и демократите. Ланге заявява, че правата на работниците в САЩ трябва да бъдат подобрени, преди каквато и потенциална сделка от типа на ТТІР да бъде сключена, като трябва да бъде отчетено и икономическото въздействие на Brexit-а. Той обаче изрично подкрепя постигнатото в рамките СЕТА: „Честно казано, Германия и САЩ си сътрудничат и търгуват вече 70 години без инструменти за защита на инвестициите, защото и от двете страни на Атлантика“ съществуват добри правни системи. Мога да си представя дори и сделка без в нея да са предвидени мерки за защита на инвестициите. В това отношение аз съм окуражен от настъпилото развитие в търговската сделка с Канада (СЕТА)“. (Виж: Sagener Nicole , Bernd Lange: The US needs to improve workers' rights, EurActiv, March 01-st 2016, <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/interview/bernd-lange-der-arbeitnehmerschutz-darf-in-ttip-kein-klagegrund-werden/>).